

(א) ר"ה סה"ג (ב) ש"ל מ"ג
(ג) ה'ר"ה י"א: (ד) פסחים
(ה) ש"ק כ" (ו) ס"א
(ז) ט"ף: (ח) ש"ל (י) ז"ל מ"א
(יא) ז"ל אומר ב"מ
(יב) כ"ב קמ"ג: (יג) ו"ע
(יד) חולין י"ז: ד"ה
מיון.

תורה אור השלם

1. לא יסור שבט מיהודה
ומחוקק מבין רגליו עד פי
יבא שילו וכו' יקח
עמו: בראשית ט"ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דגמירנא
שמועת ודינן: (ב) ד"ה
מסכה וכו'. דבבל למידן:
(ג) תוס' ד"ה דן וכו' או
אם היה הלוח אינו רואה
לדון: (ד) ד"ה ואלו לא וכו'
ואם היה מומחה לבית דין
פטור לך נגלה:

מוסף רש"י

שורדין את ישראל
בשבת שמונת עול פי
התלכות (בראשית מט כ').
רב בר אחיה דהוה בר
אחיה: איצו איצו של רב.
איצו של ר' חייה היה מן
האב, כדלמירנא איצו וזמא
ותילא ומתא ר' חייה
טולא צני דר' אחא מכפרי
הו, ואימא סתיהא אמו של
רב, אחומו של ר' חייה
היה מן האב (פסחים ד').
דר' אחא מכפרי נשא להא
והוליד ממנה איצו, מתא
רשא ונשא ובה של חמש
אחר וממנה נולד ר' חייה
ומא איצו הכה ויולד לן
רב, ומאלא רב בר איצו בר
אחיה דר' חייה מתאוב ובר
אחיה מאמיה (מו"ק ב. כ').

דיני ממונות בשלשה

דן אפילו ציחיד. דכתיב (ויקרא יט) צדק משפט וקצור אין כאן עירוב פרשיות: דגמירנא. שמועות) (א) דינין מרצותי: ופזירנא. יודע אני להוסיף וליישב טעמים מדעתי: ונקיטנא רשואא. מריש גלותא לייננא דיני ממונות ציחיד: דיניה לאו דינא. והדר דינא לגמרי:

דן דינא. ציחיד: אי קנולן עליהו. לגמרי ולך אחרין אס לדין אס לטעות ולך יתצנול לא תשלם: ואי לא זיל שלים. ואי לא קנולן טעותך עליהם דלמרו לך דינת לן דין מורה זיל שלים ומניה מיהדר דינא לא. אלמא גמיר וקציר וכי לא נקיט רשותא דיניה דינא ולא מהדר: לישקול רשואא. דמיון דברשות נחת לא משלם: מהכא להכא. מריש גלותא (ב) לנצל למידן דינא צבצל: ומהסס להסס. מנשא דלרץ ישראל לדון בלרץ ישראל: שצט. לשון שררה ויש לכן רשות להפקיר דהפקר צ"ד הפקר דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא וגו' ציבמות בהאשה רצה (דף פט:): מחוקק. שררה מועטת: שרודים אס העס. שני להס כח רשות מאת מלכי פרס: שני בניו של הלל הלל נשא היה כדלמיר צבפסיס צבולו דכריס (דף סו.) והשיעוהו צבאש ומיניהו נשיא עליהם: דן דינא. צבצל וטעה: אהא. לא"י לקמיה דרבי חייה: ש"מ מהסס להכא לא מהני. דהא רצה בר חנה רשותא הוה נקיט מרבי דנשיא דלא"י היה כדלמירן לקמן בשמעתינן בר אחי יורד צבצל וכו': לא מניינו נקיטנא רשואא. ואינו כפוף לסס: על הגבולין. הנמשכות אחר ארץ ישראל: מאי רשואא. דרצה בר חנה: יורה. איסור והיתר אמר להס רבי יורה. ולקמן [ע"פ] פריך אי גמיר למה ליה רשותא בהרואה: ידיו. ברשות ויפטר מלשלם: יסיר צבצורוס. יראה בזמנאן ואס קצוע הוא יתירנו לשוחטו דצימיה דרבי אין לצבור תקנה עד שיפול צו מוס דלחר חורבן היה: אל יסיר. לקמן [שם] מפרש טעמא: איצו. אצוה דרב הוה כדלמירנא צבור לארבעה עשר (פסחים דף ד.) א"ל איצו קיים כו': וחנה. אצוה דרצה: מכפרי. מקוס: על

למור דקא קרי בן אחותי וכי תימא הכי הוה מעשה והאמר מר איבו וחנה ושיליא ומרתא ורבי חייה כולהו בני אבא בר אחא כרסלא מכפרי הוה רב בר אחוה דהוה בר אחתיה רבה בר חנה בר אחוה דלאו בר אחתיה ואי בעית אימא על

במקום יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי דנין את האדם צעל כרחו אלא דליקרו צית דין חנוף דאי צדקנו צעל למה מייירי שמואלא אמאי הוי צ"ד חנוף והא דתמן (לקמן דף כג.) זה צורך לו אחד וזה צורך לו אחד משמע דמדעמו אין צעל כרחו לא הני מילי כשאומר לא ארון לפני זה אלא לפני זה אבל אס אמר שלא יבא כלל צ"ד או אס (ב) הוה לוה ואינו רואה לדון כלל צעירו כופין אותו ודנין אותו צעל כרחו: בגון אבא דן דיני ממונות ביחדי. והא דתמן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) אל תה דין יחדי שאין דן יחדי אלא אחד הקצ"ה ענה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דלמיר כגון אבא כו' היינו כלומר יוכל לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה צדיקין ואין לחוש שמא יטעה: וא"י א"י ש"א"י. פירש בקונטרס ואי לא כגון דלמיר ליה דינת לן דין מורה וקשה דאס כן מאי דיקי מהכא דהא אפילו לא גמיר וקציר נמי מה שעשה עשו וישלם מצימו כדמוסא לקמן (דף י.) דפריך לרבי אצוה מן את הדין ומוקי לה צדקלה עליהו ובשאינו מומחה איירי דהא קמני סיפא ואס היה מומחה (ג) לרביס פטור לכך נראה ואי לא דלא קנולן עליהו כלל: דהכא שבט והתם מחוקק. ש"מ דשצט דשצט עדיף והא דלמיר צפקר מקוס שנהגו (פסחים דף נא.) אס) אצל (י) מצבול לא"י כיון דאין כייפינן להו עצדינן כותמיהו (א) ואומר רבינו תם דה"ה צבילתא דליסור והיתר דבני א"י חסימי טפי (א) דלמירנא דא"י מתחיס כדלמיר כהא דליקרו מחוקק שמועמין מורה צדיס אצל לענין הפקעה ממון לייפטר דהפקר צית דין הפקר עדיפי צני צבל דליקרו שצט שרודין את העס צמקל והיינו טעמא שמוס דראש גולה מזכירס ונשיא שצ"ל מנקצות כדלמיר צירושלמי: ר"ב"ה בר חנה. גרסינן דאי רצה בר צר חנה א"כ היה צנו צנו של חנה והכא משמע דצן אחיו של ר' חייה היה וחנה אחיו של ר' חייה היה כדלקמן אצל רצה צ"צ חנה דצובלי הש"ס היה צימי ר' יוחנן וצן צנו של חנה להכי קאמר צר צר וי"מ דסס אציו צר חנה ולא יתכן כדלמיר בהמוכר את הספינה (צ"ד דף עז.) כל צר חנה סיפא: נקיטנא רשותא מרי ואבא מרי מרי. פי' ואצו מרי נטל רשות מרצ דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות כענין שמועמין (לקמן דף י.) לענין דיני קנסות דמי שהוה סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדלמירנא (ס) צרס זכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא צבולו דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייה לטוב רשות מרבי צביל צרצה בר חנה ורצ שמה צעירו של רבי היה וצעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אצל אין צבכר לומר דרצה בר הוהא היה צימי רבי:

פרק ראשון סנהדרין ה.

ואם היה מומחה לרבים כו'. פירש הקונטרס דכתיב צדק משפט וקצור אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דלא"כ תקשה ליה הך צימיה לר' אצוה דלמיר שנים שדנו אין דיניהם דין לר"ה וע"כ דמשמע לפני הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידו והא רב יוסף ס"ל צ"ב המגרש

(א) ואם היה (ב) מומחה לרבים דן אפילו יחידו אמר רב נחמן כגון אבא דן דיני ממונות ביחדי וכן אמר ר' חייה כגון אבא דן דיני ממונות ביחידו איבעיא להו כגון אבא דגמירנא וסבירנא ונקיטנא אבל לא נקיט רשותא דיניה לא דינא או דילמא אע"ג דלא נקיט רשותא דיניה דינא ת"ש דמר זוטרא בריה דר"ג דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל יאם קיבלוך עליהו לא תשלם ואי לא זיל שלים ש"מ יכי לא נקיט רשותא דיניה דינא ש"מ אמר רב יהאי מאן דבעי למידן דינא ואי טעה מיבעי למיפטרמי לישקול רשותא מבי ריש גלותא וכן אמר שמואל לישקול רשותא מבי ריש גלותא פ"שמיא מהכא להכא ומהתם להתם (ב) מהני) ומהכא להתם (גמי) מהני דהכא שבט והתם מחוקק בדתניא לא יסור שבט מיהודה ואלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים מהתם להכא מאי ת"ש דרבה בר חנה דן דינא וטעה אתא לקמיה דרבי חייה א"ל אי קיבלוך עליהו לא תשלם ואי לא זיל שלים והא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט ש"מ ימהתם להכא לא מהני ש"מ ולא מהני והא רבה בר רב הונא כי הוה מינצי בהדי דבי ריש גלותא אמר לאו מיניכו נקיטנא רשותא נקיטנא רשותא מאבא מרי ואבא מרי מרבי ורב מר' חייה ור' חייה מרבי במילתא דעלמא הוא דאוקים להו וכי מאחר דלא מהני רבה בר חנה רשותא דנקט למה לי לעיירות העומדים על הגבולין מאי רשותא כי הוה חזית רבה בר חנה לבבל אמר ליה רבי חייה לרבי בן אחי יורד לבבל יורה יורה ידיו יתיר בכורות יתיר ליה הוה חזית רב לבבל אמר ליה רבי חייה לרבי בן אחותי יורד לבבל יורה יורה ידיו יתיר בכורות אל יתיר מ"ש למור דקא קרי בן אחי ומ"ש על

במקום יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי דנין את האדם צעל כרחו אלא דליקרו צית דין חנוף דאי צדקנו צעל למה מייירי שמואלא אמאי הוי צ"ד חנוף והא דתמן (לקמן דף כג.) זה צורך לו אחד וזה צורך לו אחד משמע דמדעמו אין צעל כרחו לא הני מילי כשאומר לא ארון לפני זה אלא לפני זה אבל אס אמר שלא יבא כלל צ"ד או אס (ב) הוה לוה ואינו רואה לדון כלל צעירו כופין אותו ודנין אותו צעל כרחו: בגון אבא דן דיני ממונות ביחדי. והא דתמן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) אל תה דין יחדי שאין דן יחדי אלא אחד הקצ"ה ענה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דלמיר כגון אבא כו' היינו כלומר יוכל לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה צדיקין ואין לחוש שמא יטעה: וא"י א"י ש"א"י. פירש בקונטרס ואי לא כגון דלמיר ליה דינת לן דין מורה וקשה דאס כן מאי דיקי מהכא דהא אפילו לא גמיר וקציר נמי מה שעשה עשו וישלם מצימו כדמוסא לקמן (דף י.) דפריך לרבי אצוה מן את הדין ומוקי לה צדקלה עליהו ובשאינו מומחה איירי דהא קמני סיפא ואס היה מומחה (ג) לרביס פטור לכך נראה ואי לא דלא קנולן עליהו כלל: דהכא שבט והתם מחוקק. ש"מ דשצט דשצט עדיף והא דלמיר צפקר מקוס שנהגו (פסחים דף נא.) אס) אצל (י) מצבול לא"י כיון דאין כייפינן להו עצדינן כותמיהו (א) ואומר רבינו תם דה"ה צבילתא דליסור והיתר דבני א"י חסימי טפי (א) דלמירנא דא"י מתחיס כדלמיר כהא דליקרו מחוקק שמועמין מורה צדיס אצל לענין הפקעה ממון לייפטר דהפקר צית דין הפקר עדיפי צני צבל דליקרו שצט שרודין את העס צמקל והיינו טעמא שמוס דראש גולה מזכירס ונשיא שצ"ל מנקצות כדלמיר צירושלמי: ר"ב"ה בר חנה. גרסינן דאי רצה בר צר חנה א"כ היה צנו צנו של חנה והכא משמע דצן אחיו של ר' חייה היה וחנה אחיו של ר' חייה היה כדלקמן אצל רצה צ"צ חנה דצובלי הש"ס היה צימי ר' יוחנן וצן צנו של חנה להכי קאמר צר צר וי"מ דסס אציו צר חנה ולא יתכן כדלמיר בהמוכר את הספינה (צ"ד דף עז.) כל צר חנה סיפא: נקיטנא רשותא מרי ואבא מרי מרי. פי' ואצו מרי נטל רשות מרצ דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות כענין שמועמין (לקמן דף י.) לענין דיני קנסות דמי שהוה סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדלמירנא (ס) צרס זכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא צבולו דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייה לטוב רשות מרבי צביל צרצה בר חנה ורצ שמה צעירו של רבי היה וצעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אצל אין צבכר לומר דרצה בר הוהא היה צימי רבי:

עין משפט גר מצוה

בט א מיי פ"ה מהל סנהדרין הלכה ח סמג עין ט טו"ע ע"מ סימן ג ע"פ צ וע"מ צה"ה:
ל ב מיי ט פ"ו הלכה ג סמג ט טו"ע ע"מ פ"ה ע"פ צ:
לא ג מיי ט פ"ה סס סמג ט טו"ע ע"מ סימן ג ע"פ צ:
לב ד מיי ט פ"ו הלכה ג סמג ט טו"ע ע"מ סימן ג ע"פ צ:
לג ה מיי ט פ"ד הלכה יד:
לד ו מיי ט פ"ה יג:
לה ז מיי ט פ"ה הלכה יד:
לו ט מיי ט פ"ה הלכה ח ופ"ג מהל צבירות הלכה ח:

רבינו הגנאל

בג' ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידו וקי"ל דמומחה לא הוי אלא כרב נחמן אמר רב נחמן כגון אבא דאבא דגמירנא רשותא א"ד כגון אבא דגמירנא וסבירנא על גב דלא נקיטנא רשותא דיניה דינא אי לא לא הוי דינא אלא חכם גדול חשוב בדרין כרב נחמן וכיוצא בו. פי' מומחה מנוסה בדינים עד דנקיט רשותא ופשיטא מר זוטרא דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף וא"ל אי קבלוך עליהו לא תשלם ואי לא זיל שלים ש"מ דיניה דינא אע"ג דלא נקיט רשותא וכן סוגיא דמשפתא. ומסקנא אמר בר האי מאן דבעי למידן דינא וכי טעי וליפטר לינקוט רשותא מבי ריש גלותא וכן אמר שמואל ואסיקנא מן דנקיט רשותא מבי ריש גלותא מבבל לבלל ומארץ ישראל לארץ ישראל ומבבל לארץ ישראל נמי מהני רשותא דבבבל שבט ובארץ ישראל מחוקק כדתניא לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים מארץ ישראל לבלל אסיקנא דלא מהני ומאי רשותא דכי הא דכתב ליה רבי לרבה בר בר חנה כשיוד לבלל יורה ידיו יתיר בכורות וכתב ליה ר' (לרבינו) לרב ידיו יתיר אבל בכורות לא הוה להיתיר משום דהוה רב בקי במוקמי טפי והוה שרי הומא דלא הוה ידעי אינשו ואמרי כו' האי גונא שרא בר והו' אתו למישרא מום עובר.

אם היה מומחה לרבים כו'. פירש הקונטרס דכתיב צדק משפט וקצור אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דלא"כ תקשה ליה הך צימיה לר' אצוה דלמיר שנים שדנו אין דיניהם דין לר"ה וע"כ דמשמע לפני הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידו והא רב יוסף ס"ל צ"ב המגרש (גיטין דף פא:) דהודאות והלואות עצדינן פליחותיהו אלמא אית ליה עירוב פרשיות ואפי' אשמע צבולן מעובדא דמר זוטרא דאית ליה לרב יוסף ליחיד מומחה דן ואפי' יחידו ועוד מדקאמר צמקל לא נקיט רשותא דיניה לאו דינא משמע דסבר כר' אצוה ואפי' הכי יחיד מומחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו מומחה דינו כן דלאו דוקא נקט שמואל שנים כמו שאפרש לקמן [ע"פ] ודוקן לפרש דיניה לאו דינא לכתחלה ליה נ"ל דאפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאורייתא תקנתא דרבנן היא ליחיד מומחה לרביס דן אפי' יחידו והשתא הא דקאמר דיניה לאו דינא לאו אכגון דרב נחמן קאי דליה סבר לה כשמואל לקמן [שנים שדנו דיניהם דין אלא דלמיר אבא דר' חייה קאי דלית ליה דשמואל ולהאי פי' הא דפריך לקמן (דף י.) לר' אצוה מן את הדין ה"מ לשנויי דמייירי צימד מומחה לרביס ומהי קשה דצפקר ראויה צית דין (ר"ה דף פט:) משמע דמדאורייתא קאמר דמומחה לרביס דן צימיה דתמן אתה ספיקי היחיד נלמין ע"פ ע"פ ע"פ ע"פ בגמרא דאליטריין למיתני דלא תימא דנלמין מידי דהוה ליחיד מומחה דהכא ופריך ואימא ה"נ ומשני אין לך מומחה יותר ממשה ואי מדרבנן מאי מיייתי ממשה וי"ל דהתם פריך ומשני למ"ד לעיל דבר תורה חד נמי כשר: מומחה לרביס דיני